

KKV-k etikája

Drimál István

Az ezredforduló után jelentős szereplővé vált a fejlődés visszafogottságának mérése, mérhetősége, új fogalmak jelennek meg és nyertek teret.

Ilyen fogalom a CSR = társadalmi felelősség vállalás, fenntartható fejlődés fogalma, amely különösen érzékeny a válság alatt és az azt követő időben. Ha ezen fogalmak gyökereit kutatjuk akkor eljutunk az etika kérdésköréhez és így számos kérdés fogalmazódik meg.

Mennyire etikus a felelősség vállalás másokért? Mindez annak dacára, hogy egyeztetés nélkül akarok felelősséget vállalni másokért?

Mennyiben fedik le a fenntarthatóság és a fejlődés témakörét a múlt század erkölcsi fogalmai? Melyek első sorban még korábbi időszakok romantikus szervezeti- gazdaság fogalmakhoz kapcsolódtak.

Csoportosítani szükséges az etika fogalmat több aspektusból is:

- etika, **mint erkölcsi kategória**: a legáltalánosabb megközelítés mellyel mindenki saját életében szembe találkozott és mai napig is mindenki saját szempontúan értékeli. Valójában nem csak személyes erkölcsi kategória, hanem nemzetek és különb nemzetközi szervezetek más és más tartalmat rendelnek az etikához (pl. tisztesség, szexuális erkölcs, igazságosság,)melyek mindegyike relatív fogalom
- etika, **mint politikai kategória**: a 19. század második felében egy Marx nevű ember azt írta, hogy a politika nem más, mint az osztályharc más eszközökkel való folytatása. Félretéve azt a gondolatot, hogy ezzel mennyire értünk egyet vagy nem az etika politikai tekintetben aktivitást igénylő tevékenység és hozzáállás. Az is meg lehet kockáztatni, hogy az akarat világnézeti tartalommal megtöltött tömeges megnyilvánulás. Ezért a politikai etika az alkuk és egyezkedések szövevényes hálózatát alakítja ki mely nehezen összeegyeztethető a tiszta erkölcsi kategóriákkal.
- etika, **mint a gazdasági kategória**: a leginkább fogható és legjobban követhető foratókönyvek az ilyen etikai aktualítások mentén írhatók

meg. a gazdasági tranzakciók "a valamiért valamit" a különböző szövetségek, konzorciumok, fúziók működését, működtetését a gazdasági - etikai, erkölcsi szabályok hálózák be. Erre jelenik meg a kézzelfogható, az előbb említett társadalmi felelősség vállalás, mint olyan eszköz, amely megalapozhatja különböző szervezeti társadalmi fennmaradását és a társadalom környezetében való elismerését.

- etika, **mint szervezési-vezetési kategória**: ez a megközelítés a legszemélyesebb és a legtöbb személyes érdekellentétet okozó aktivitás. Itt a személyközi kapcsolatok összekapcsolva a szervezeti struktúrákkal - és ide kívánczik - hogy a gazdasági erkölcsi kategória összekapcsolásával. A gyakorlat azt mutatja, hogy az adott szervezeti kultúrán belül a csoportok, személyek, és az érdekvédelmi szervezetek dinamikája érvényesül első sorban. Ennek az aspektusnak dilemmája az, ha a szervezeti kultúra és személyközi szociológiai struktúra alapján kialakított személyes viszony, hogyan tud harmonizálni egymással.

A jelen előadásban elsősorban a gazdasági - szervezeti formák és aktivitások szempontjából valamint a vezetési kategóriában gondolkodunk az etika fogalomról, különös tekintettel a kis vállalatok etikájára.

Az első megállapítás az, hogy éles választóvonal alakítható ki a fent említett kategóriák mentén a szervezeten belül:

1. **Etikai kérdésben**
2. **A korrupció és az etika viszonya hogyan alakul**
3. **A szervezeti formák mennyire befolyásolják a szervezeti etikát, illetve**
4. **Vannak - e KKV sajátosságok**

1 Etikai kérdések a szervezeteken belül

Az írott etika, erkölcsi, működési elvárások szabályrendje jellemzően a nagy szervezeteken belül mutatkozik meg. Főleg a multinacionális szervezetek esetében tapasztalható ez. A Globe kutatás mely már több mint két évtizede zajlik világszerte a szervezeti-nemzeti kultúra témakörében, rávilágított arra, hogy a nemzeti kultúrákba mesterségesen beépülő vállalati-szervezeti kultúrák mennyire esetlegesen képesek fennmaradni. Ehhez a szigorú etikai, vállalati integritás és bizonyos szabályrendek fenntartásai szükségesek.

Tehát a vállalat etikai kódexek alapvetően:

- A szervezeti kultúra bázisai
- Az integritási programok
- A különböző minősítések, minősítettségek (IZO, EFQM, TQM)
- Kollektív szerződések, sajátos működési szabályok

A különböző viselkedési mintákat szabályozó rendekhez, szabályzatokhoz, különböző módon viszonyulnak az adott szervezet tagjai, így túlnyomó részben az alkalmazotti befolyásolás szerepe minimális, a szervezetben és a szervezeti kultúrában egyébként meghatározott szabályzatokra. A munkavállalók, alkalmazottak befolyásoló szerepe kevésbé érvényesül ezen szabályokhoz képest. A befolyásoló szerep akkor lehetséges az alkalmazottak oldaláról, ha szervezett formában működnek az adott vállalatban belül. Azonban a legutóbbi évek kutatásai és tapasztalatai azt mutatják, hogy a válság az elmúlt öt év alatt jelentősen meggyengítette az érdekérvényesítő szerepeket és háttérbe szorította az érdekképviseleti szervezeteket. (lásd: Munkaügyi Szemle 2013 második negyedév: EU kutatások eredményei, új Munkatörvénykönyv alkalmazásának tapasztalatai, 2013 című cikkek).

A nagy szervezeteken belül a vezetők - akár operatív, akár stratégiai szinten dolgoznak - befolyásoló szerepe is alacsony határfokú az írott etikai szabályokra. Annyiban járul rájuk a befolyásoló szerep amennyiben a konkrét struktúrához, területi elhelyezkedéshez, ügyviteli rendhez igazítottan alakíthatják át a különböző etikai szabályzatokat. Ezen a szinten találkoznak egymással legközvetlenebbül az érdekek és bár nem itt dőlnek el, az etikai –erkölcsi szabályok, az érdekütközések mégis, ezen a szinten valósulnak meg.

A valódi befolyásolást a stakeholder korporációk, a tőkebefolyással, bírók határozzák meg. A nagyvállalatok esetében ezek a befolyásoló tényezők globális méreteket is ölthetnek - és számos esetben öltének is. Ezeken a szinteken a személyesség az erkölcsi kategóriák mérhetősége esetleges, közvetlenül nem tetten érhető. Ugyanakkor a globális helyzettel való felelősség vállalás ezen a szinten jelenik meg és válik akciótervekké, programokká.

Ezek az akciótervek azok, amelyek vállalati szinteken a Föld majd minden országában a gyorsan terjedő társadalmi felelősség vállalás programokban realizálódnak.

Tehát míg egy oldalról a különböző gazdasági érdekek világszinten erős konkurenciát jelentenek egymásnak, addig az ökológiai fenntarthatóság vonatkozásában egy új egyezség megszületését, formálódásának kialakulását láthatjuk.

Mindezek nem segítenek abban, ha helyi szintű a probléma. Abban, hogy munkavállalók és munkaadók közötti problémák könnyen megoldhatók lehessenek valamint a nem gazdasági - szervezeti szinten zajló erkölcsi folyamat átpolitizálását ne történjen meg a CSR programok kevés segítséget tudnak nyújtani. Azonban folyamatában érthetővé válik a társadalmi felelősség vállalás programban résztvevők számára, hogy ezeknek a programoknak mi az etikája és az erkölcsi felvállalhatósága.

2 A korrupció és az etika viszonya

Át kell térnünk egy másik fogalomra is, mely az etika kérdéskörének vizsgálatánál megkerülhetetlen: ez a korrupció. A köztudatban az emberek túlnyomó többsége a korrupció nem etikai, hanem bűnügyi probléma. Köszönhető ez a korábban már említett, erkölcsi átpolitizálásnak valamint az ehhez igazodó média közvetítő szerepének.

A korrupcióról elsősorban a szervezetek közötti együttműködés kapcsán lehet és kell mint etikai szituációról beszélni. A személyek közötti korrupció nagyon nehezen definiálható fogalom, hiszen ha a korrupciónak fognánk fel, akkor minden kompromisszum. - kötésünk ezzel a jelzővel illelhető. Hiszen a szervezeti érintettségünk egy adott társadalmon belül a magánéletünk minden szegmensét átszövi.

Tehát a működése szerint a szervezetek közötti etikai szituációk lehetnek korrupciótól fertőzöttek vagy nem. Az alapvető különbség az államigazgatási, közigazgatási szféra, és az üzleti szféra között található. Az állami szervezetek rendkívül szigorú szabályok között végezhetik munkájukat melyben, ha megoldható lenne, akkor a személyközi kapcsolatoknak a kiiktatását is figyelembe vennék a szabályok alkotása közben.

Minden korrupció jellegű eszerint?

Az ismert kategóriák, melyek mint például a haszon alapú juttatásról, a kölcsönösen elvárt előnyök biztosításáról, a csalásról szólnak, ezek jól ismertek. Már sokkal kevésbé közérthetőek a klientelizmusról a korporatív együttműködésről és a politikai paktumokról szóló korrupciós kategóriák.

Az utóbbi kategóriák nagy része az üzleti szférában nehezen értelmezhetőek. Ugyanakkor az erőfölénnyel való visszaélés, a kartellárak kialakítása tagadhatatlanul az etikátlan viselkedés körébe tartozik.

Konklúzióként megállapíthatjuk, hogy a korrupció nem etikus szervezeti magatartás. Azonban a szerv és piaci formák jelentősen differenciálják a fogalmat.

3 A szervezeti formák mennyire befolyásolják a szervezeti etikát, illetve mitől etikus a társadalmi felelősség vállalás kategóriája?

Ha a CSR-ról bővebben és részletezve szólnunk akkor megállapíthatjuk, hogy jellemzően ezt a formát is a nagyvállalatok, multinacionális cégek működési aktivitása körében találhatjuk meg.

Mint a korábbiakban megállapítottuk globális értelemben a felelősség vállalás szerepe nagyon jelentős. Helyi szinteken már sokkal árnyaltabb a kép és Magyarországi viszonyok között még politikai felhangja is van olykor ennek a tevékenységnek. (A korábbi időszak szocialista műszakjaira, vagy társadalmi munkáira emlékeztetnek). Mindemellett a legkevesebb ellenállással és a legtöbb egyetértéssel ezt az etikus viselkedést fogadják a szervezeti emberek. Az is figyelemreméltó azonban, hogy milyen szempontból építik a CSR stratégiáikat a különböző vállalatok.

Csak példaszerű felsorolásban olyan szervezeteket is ismerünk amelyek termékeik propagálására vagy éppen a partnerlistáik bővítésére alkalmazzák ezeket a programokat. Megállapítható azonban, hogy a termelő, piaci szférában ez az etikus viselkedés jelentős előretörést ér el.

4 Vannak - e KKV sajátosságok

Mindezek a kkv-k szempontjából nem számottevő tények. A Budapesti Kereskedelmi és Ipar Kamara hatókörében közel kétszázezer vállalkozás található és ebből a kkv-k száma meghaladja a százötvenezeret. Ezen vállalkozások túlnyomó többsége semmilyen belső etikai szabályzatot a saját tevékenységként nem alkalmaz. A Kamara kutató intézete évente végzi el a kisvállalatok konjunktúrális fellépését az etikus viselkedéséhez kapcsolható társadalmi felelősség vállalás kategóriában első- ízben 2012-ben tettek észrevételeket a válaszadók, nem reprezentatív számossággal.

Ugyanakkor a felmérések szerint a kkv-k jelentős része igényli a különböző üzleti etikai szabályozások bevezetését. Ezt szakmai szervezeten belül, illetve az érdekképviselői szervezeten keresztül kívánják érvényesíteni. Ebben a szakmai sokféleség miatt kevés konkrét eredmény mutatható ki. Az igények elsősorban az egységes piaci működés biztosítására, az üzleti kapcsolatok korrektségére és a

professzionális szakmaiság garantálására irányulóan fogalmazódnak meg. Jelenleg nem sikerült olyan üzleti etikai kódexet létrehozni, melyben a kis és közép vállalatok sajátos etikája jól használható lenne. A Kamara etikai kódexe elsősorban a kamarai tagsághoz tarozás etikai követelményeit fogalmazza meg, ezen kívül leginkább a választott bíróságok és az egyeztető testülete említhető meg, mint a kisvállalatok tevékenység. szabályozó tényező.

A CSR-ről a kkv-k szintén nem lehet beszélni, a társadalmi felelősség vállalás egyéni kategóriává válása ezen a szervezeti szinten.

Ugyan ez érvényes a közvetlen üzleti kapcsolat vonatkozásában is, amelyben a legtöbb mikro és kisvállalat. a személyes erkölcsi tartás és a korrekt üzleti kapcsolat működtetésében érzékeli az etika fogalmát.

Ezzel visszatértünk az bevezető gondolatinkhoz melyben a személyes erkölcsi, etikai hozzáállás szerepe és dominanciájában mutatható ki mely relatív fogalom. A szigorú gazdasági feltételek és szabályok között.